

2018 ve 2023 Milletvekili Genel Seçimlerinin Toplumsal Cinsiyet Analizi Yönetici Özeti

Hazırlayan ve sunan

Hacettepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Öğretim Üyesi

Doç. Dr. Ahu SUMBAS-UN Women Türkiye Ofisi

Tasarım

DWT Mandalina Reklam Ajansı

Bu rapor İsveç tarafından İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı (SIDA) aracılığıyla finanse edilmiştir. Bu yayında ifade edilen görüşler yazar(lar)a aittir ve yayının içeriği Birleşmiş Milletler Kadın Birimi, Birleşmiş Milletler ve bağlı kuruluşlarının veya İsveç'in görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

©2023 UN Women. Tüm hakları saklıdır.

2018 ve 2023 Milletvekili Genel Seçimlerinin Toplumsal Cinsiyet Analizi Yönetici Özeti

Kadınların siyasette karşılaştıkları engellerin anlaşılabilmesi için önemli adımlardan biri cinsiyete göre ayrıştırılmış veri toplamaktır. Bu **araştırmanın amacı**, Türkiye'deki 2018 ve 2023 Genel Seçimlerine dair kesinleşmiş aday ve milletvekili listelerini karşılaştırmalı olarak incelemek ve cinsiyet temelli ayrıştırılmış detaylı bir veri seti ve analizi sunmaktır. Bu amaç temelinde, 2018 ve 2023 Genel Seçimlerindeki kesinleşmiş adayların ve milletvekillerinin siyasi partisi, demografik nitelikleri (cinsiyet, yaş, eğitim, meslek, medeni durum, çocuk durumu, çocuk sayısı), siyasi deneyim ve kadın dernek/hareketi ilişkisine dair bilgileri toplanmış ve ardından SPSS 23 kullanılarak yorumsamacı bir yaklaşımla analiz edilmiştir.¹

Araştırmanın kapsamı, 24 Haziran 2018 ve 14 Mayıs 2023 Genel Seçimlerine aday listesi sunarak katılan ve seçim sonucunda parlamentoda milletvekili olan partiler olarak belirlenmiştir. 2018 Genel Seçiminde Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Halkların Demokratik Partisi (HDP), İYİ Parti, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), ve bağımsızların aday ve vekillerine dair veriler kullanılmıştır. 2023 Genel Seçim sonuçlarına göre Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'nde temsil edilen ittifaklar içindeki 15 siyasi parti araştırma kapsamına dahil edilmiştir²: AK Parti, CHP, Demokrasi ve Atılım Partisi (DEVA), Demokrat Parti (DP), Demokratik Sol Partisi (DSP), Emek Partisi (EMEP), Gelecek Partisi (Gelecek) HDP, Hür Dava Partisi (HÜDA PAR), İYİ Parti, MHP, Saadet Partisi (Saadet), Türkiye İşçi Partisi (TİP), Yeniden Refah Partisi (Yeniden Refah) ve Yeşil ve Sol Gelecek Partisi (Yeşil Sol).³

Temel Bulgular

2023 Genel Seçim sonuçlarına göre kadın vekil oranı %19,8 (119 kadın) ve 2018 Genel Seçim sonuçlarına göre %17,6 (101 kadın)'dır. Bu oranlar, Türkiye tarihinde parlamento düzeyindeki en yüksek kadın temsil oranlarıdır; ancak hala dünya ortalamasının (%26,5) ve eşit temsil (%50) hedefinin altındadır. Parlamentolar Arası Birlik ve BM Kadın Birimi'nin Ocak 2023'teki "Siyasette Kadın" haritasına⁴ göre Türkiye parlamentodaki kadın temsilinde 186 ülke arasında 131. sıradır.

Tablo 1: 2018 Genel Seçimleri Partilerin Aday ve Seçilme Oranlarının Karşılaştırması

Siyasi Parti	2018 Genel Seçimi Partilerin Aday ve Milletvekili Durumları										Kadın Adayların Seçilme Oranı	Erkek Adayların Seçilme Oranı
	Kadın Aday		Kadın Milletvekili		Erkek Aday		Erkek Milletvekili		Aday Toplam	Milletvekili Toplam		
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Sayı		
AK Parti	124	%20,7	54	%18,8	476	%79,3	233	%81,2	600	287	%43,6	%49
CHP	137	%23	17	%12,5	463	%77	119	%87,5	600	136	%12,3	%25,8
HDP	226	%37,7	23	%41,1	374	%62,3	33	%58,9	600	56	%10,2	%8,8
HÜDA PAR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İYİ Parti	160	%26,8	2	%5,4	440	%73,2	35	%94,6	600	37	%1,2	%8
MHP	79	%13,2	4	%8,3	521	%86,8	44	%91,7	600	48	%5	%8,5
DP	-	-	-	-	-	-	2	%100	-	2	-	-
TİP	-	-	1	%25	-	-	3	%75	-	4	-	-
Bağımsız	12	%17,6	0	%0	56	%82,4	5	%100	68	5	%0	%8,9
Toplam	738	%24	101	%17,6	2330	%76	474	%82,4	3068	575	-	-

*2018 Genel Seçimlerinden sonra ölen, milletvekillikleri düşürülen veya ayrılanlar olmuştur. Bu nedenle TBMM 27. Dönem listesinde 575 milletvekili bilgisi mevcuttur. Ayrıca seçim sonrasında parti değiştiren vekiller dolayısıyla TBMM vekil listesinde TİP ve DP bulunmaktadır ve listeye eklenmiştir.

¹ Araştırmanın SPSS veri girişi sürecinde Hacettepe Üniversitesi Siyaset Bilimi doktora öğrencileri İllim Tuğçe Biter Yerlikaya, Süleyman Göçgün ve İstatistik Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi Beste Akdere destek sunmuştur.

² TBMM web sayfasından yapılan tarama dikkate alınarak milletvekillerinin belirttikleri partiler kullanılmıştır.

³ Partinin adı, Ekim 2023'deki 4. Olağan Kongrede Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (HEDEP) olarak değişmiştir.

⁴ <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2023/03/women-in-politics-map-2023>

Tablo 1'deki verilere göre, 2018 Genel Seçimlerinde partilerin kadın vekil oranları HDP (%41,1), AK Parti (%18,8), CHP (%12,5), MHP (%8,3) ve İYİ Parti (%5,4) şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 2'deki veriler, 2023 Genel Seçimlerinde partilerin kadın vekil oranlarının HDP (% 50), EMEP (%50), Yeşil Sol (%47,4), DEVA (%26,7), TİP (%25), Gelecek (%20), AK Parti (%19), CHP (%18,5), İYİ Parti (%11,4) ve MHP (%8) şeklinde olduğunu göstermektedir. Yeniden Refah, DSP, DP, HÜDA PAR ve Saadet Partisinden hiç kadın vekil seçilmemiştir.

Tablo 2: 2023 Genel Seçimleri Partilerin Aday ve Seçilme Oranlarının Karşılaştırması

Siyasi Parti	2023 Genel Seçimi Partilerin Aday ve Milletvekili Durumları										Kadın Adayların Seçilme Oranı	Erkek Adayların Seçilme Oranı
	Kadın Aday		Kadın Milletvekili		Erkek Aday		Erkek Milletvekili		Aday Toplam	Milletvekili Toplam		
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Sayı		
AK Parti	115	%19,2	50	%19	485	%80,8	213	%80,8	600	263	%43,5	%47,6
CHP	157	%27	24	%18,5	424	%73	106	%81,5	581	130	%15,3	%25
Yeşil Sol	258	%43	27	%47,4	342	%57	30	%52,6	600	57	%10,5	%8,8
MHP	93	%15,5	4	%8	507	%84,5	46	%92	600	50	%4,3	%9,1
İyi Parti	148	%26,2	5	%11,4	417	%73,8	39	%88,6	565	44	%3,4	%9,4
DEVA*	-	-	4	%26,7	-	-	11	%73,3	-	15	-	-
Saadet*	-	-	0	%0	-	-	10	%100	-	10	-	-
Gelecek*	-	-	2	%20	-	-	8	%80	-	10	-	-
Yeniden Refah	50	%8,3	0	%0	550	%91,7	5	%100	600	5	%0	%0,9
TİP	168	%42,2	1	%25	230	%57,8	3	%75	398	4	%0,6	%1,3
HÜDAPAR*	-	-	0	%0	-	-	4	%100	-	4	-	-
DP	-	-	0	%0	-	-	3	%100	-	3	-	-
EMEK*	-	-	1	%50	-	-	1	%50	-	2	-	-
HDP*	-	-	1	%50	-	-	1	%50	-	2	-	-
DSP*	-	-	0	%0	-	-	1	%100	-	1	-	-
Bağımsız	-	-	0	%0	-	-	0	%0	-	0	-	-
Toplamı	989	%25,1	119	%19,8	2955	%74,9	481	%80,2	3944	600	-	-

*2023 genel seçim sürecinde ittifaklarda yer alan ama aday listesinde parti adıyla adayı olmayan; ama sonra parlamentoda temsil edilen partilerdir.

İki seçim dönemindeki **kadın aday oranı** (%24-25), **seçilen kadın vekil oranından** (%17-19) yüksektir. 2018 Genel Seçimlerinde 5 parti ve bağımsızlardan toplam 3.068 aday gösterilmiştir. **Kadın aday sayısı 738 (%24)** dir ve kadın aday oranları açısından sıralama HDP (%37,7), İYİ Parti (%26,8), CHP (%23), AK Parti (%20,7) ve MHP (%13,2) şeklindedir. 2023 Genel Seçimlerinde 7 partiden toplam 3.944 aday arasından sadece **989 (%25,1) kadın aday** gösterilmiştir. Bu seçimde kadın aday oranları açısından Yeşil Sol (%43), TİP (%42,2), CHP (%27), İYİ Parti (%26,2), AK Parti (%19,2), MHP (%15,5) ve Yeniden Refah (%8,3) şeklinde bir sıralama vardır.

İki seçimde **partilerin kota uygulama tercihlerinin** kadın milletvekili oranlarına etkisini anlamak için detaylandırılmış bir analiz, Türkiye'de kota uygulamasını HDP ve Yeşil Sol Partisinin eşit temsil hedefiyle etkin şekilde işlettiğini ortaya koyarken İYİ Parti, CHP; TİP ve DEVA'nın parti tüzüğünde belirttikleri kota oranlarını, seçim sonuçlarına yansıtmadıklarını açığa çıkarmaktadır.

Tablo 3: 2018 ve 2023 Genel Seçim Dönemi Siyasi Partiler ve Geçici Özel Önlemler

Kota uygulaması	Adaylık başvuru/dosya ücreti muafiyeti
CHP (%33), DEVA (%35), HDP (%50), İYİ Parti (%25), Yeşil Sol (%50) ve TİP (%40) tüzüklerinde kota uygulaması var. AK Parti, DP, DSP, EMEP, Gelecek, HÜDA PAR, MHP, Saadet, Yeniden Refah kota uygulamasını benimsememiştir.	Kota dışında en yaygın geçici özel önlemlerden bir tanesi adaylık süreçlerinde alınan başvuru/dosya ücreti konusunda indirim uygulamalarıdır. Türkiye’de sadece İYİ Parti’nin tüzüğünde kadın adaylardan alınacak ücret konusunda muafiyet içeren bir düzenleme yapıldığı görülmüştür. Diğer çoğu parti gönüllü olarak bu tür uygulamayı yapmaktadır.

Aday Liste Sırası, Seçim Bölgesi ve Cinsiyet Değerlendirmesi

Türkiye’de kadın ve erkek adayların aday liste sıraları ve aday gösterildikleri seçim bölgesi/il seçilme ihtimallerini belirleyen iki noktadır ve cinsiyet burada önemli bir değişken olarak ortaya çıkmaktadır.

2018 Genel Seçim aday listesinde 1. sıradan aday olan 435 adayın %9,2’si (40 kişi) kadın, %90,8’i (395 kişi) erkek adaylardır. Benzer şekilde **2023 Genel Seçim aday listesinde** 1. sıradan aday gösterilen 560 kişinin %16,3’ü (91 kişi) kadın, %83,8’i (469 kişi) erkektir. Aşağıdaki Tablo 4 ve 5 aday ve vekillerin cinsiyete göre hangi aday liste sırasında bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 4: 2018 ve 2023 Genel Seçim Adaylarının Aday Liste Sırası ve Cinsiyet Karşılaştırması

Seçim Dönemi	Kadın Adayların Aday Sıra Oranları	Erkek Adayların Aday Sıra Oranları
2018 Genel Seçimleri	726 kadın adayın % 5,51’i (40 kişi) birinci sıradan, %12,67’i (92 kişi) ikinci sıradan %13,3’ü (97 kişi) üçüncü sıradan.	2.274 erkek adayın %17,37’si (395 kişi) birinci sıradan %15,08’i (343 kişi) ikinci sıradan %12’si (273 kişi) üçüncü sıradan
2023 Genel Seçimleri	989 kadın adayın %9,2’si (91 kişi) birinci sıradan, %12,1’i (121 kişi) ikinci sıradan %11,7’si (116 kişi) üçüncü sıradan	2.955 erkek adayın %15,9’u (469 kişi) birinci, %14, 5’i (427) ikinci %12,3’ü (363 kişi) üçüncü sıradan

İki seçim döneminde de kadın adayların erkek adaylardan daha çok aday gösterildiği sıralar 4., 6., 7., 10., 11., 12. ve sonraki yerlerdir.

Tablo 5: 2018 ve 2023 Genel Seçim Milletvekillerinin Aday Liste Sırası ve Cinsiyet Karşılaştırması⁵

Seçim Dönemi	Kadın Adayların Aday Sıra Oranları	Erkek Adayların Aday Sıra Oranları
2018 Genel Seçimleri	101 kadın milletvekilinin %17,8’i (18 kişi) birinci sıradan, %25,7’si (26 kişi) ikinci sıradan %20,8’i (21 kişi) üçüncü sıradan	469 erkek milletvekilinin %44,3’ü (208 kişi) birinci sıradan %21,1’i (99 kişi) ikinci sıradan %11,7’si (55 kişi) üçüncü sıradan
2023 Genel Seçimleri	119 kadın milletvekilinin %26,1’i (31 kişi) birinci sıradan %26,9 (32 kişi) ikinci sıradan %19,3’ü (50 kişi) üçüncü sıradan	481 erkek milletvekilinin %48,6 (234 kişi) birinci sıradan %18,7’i (90) kişi) ikinci sıradan %10,4’ü (50 kişi) üçüncü sıradan

⁵Bu analizlerden 2018 Genel Seçimlerinde bağımsız aday olarak seçilmiş 5 erkek milletvekili çıkarılmıştır.

Diğer bir deyişle, Tablo 5'e göre 2018 genel seçimlerinde kadın vekillerin %56,5'i üçüncü ve sonraki sıralardan aday olarak seçilirken erkek vekillerin sadece %34,6'sı üçüncü ve sonraki sıralardan aday olarak seçilmiştir. **2023 Genel Seçimlerindeyse** kadın vekillerin %47'si üçüncü ve sonraki sıralardan aday olarak seçilebilirken erkeklerin sadece %32,7'si üçüncü ve sonraki sıralardan aday olarak seçilmiştir. Bu oranlar, kadınların seçilme ihtimali olan birinci sıralardan erkeklerle kıyasla daha az aday gösterildiğini ve daha az seçildiğini ortaya koymaktadır.

Türkiye genelindeki **87 seçim bölgesindeki toplam kadın aday sayısına oranla kadın aday sayısı en yüksek olan iller; 2018 ve 2023 Genel Seçimlerinde**, Adana (27 kadın/%3,66 - 29 kadın/%2,9), Ankara (51 kadın/%6,91 - 75 kadın/%7,6), Antalya (25 kadın/ %3,39 - 37 kadın/ %3,7), Bursa (23 kadın/%3,12 - 34 kadın/%3,4), Mersin (19 kadın/%2,57 -22 kadın/%2,20), İstanbul (151 kadın/ %20,46 -199 kadın/%20,1) ve İzmir (37 kadın/%5,01 - 47 kadın/%4,8)'dir. 2023 Genel Seçiminde bu illere Kocaeli (23 kadın/%2,3) ve Konya (26 kadın/%2,6) eklenmektedir.

İl düzeyinde en yüksek ve en düşük oranda kadın aday çıkaran iller incelendiğinde, 2018 Genel Seçimlerinde Balıkesir 46 aday arasında 18 kadın aday (%39,1), Kırklareli 16 aday arasında 6 kadın aday (%37,5) çıkarmıştır. Amasya, Bayburt ve Gümüşhane'den hiç kadın aday yoktur. 2023 **Genel Seçimlerindeyse** Tunceli 6 aday arasında 4 kadın aday (%66,7), Düzce 18 aday arasında 10 kadın adaya (% 55,6) sahiptir. Bayburt'tan hiç kadın aday gösterilmemiştir.

İki seçim döneminde toplam kadın vekil sayılarının çoğunluğunu barındıran illerin Adana (%4-4,2 vekil oranları), Ankara (%7,9-8,4), İstanbul, (%20,8-21), İzmir (%4-5) Bursa (%4-2,5) ve Diyarbakır (%4-4,2) olduğu, 2018 genel seçiminde buna Konya'nın (%3) dahil edilebileceği görülmektedir. Diyarbakır dışında **bu iller toplam kadın adayların da çoğunluğunu aday listelerinde barındıran illerdir.** 2023 Genel Seçimlerinde 81 il arasından 32'sinden; 2018 Genel Seçimlerindeyse 34 ilden hiç kadın milletvekili seçilmemiştir. Tablo 6'te görüldüğü üzere bu illerin 25'i aynıdır.

Tablo 6: 2018 ve 2023 Genel Seçimleri Kadın Milletvekili Olmayan İller

2018 Genel Seçimleri Kadın Vekili olmayan İller	2023 Genel Seçimleri Kadın Vekili olmayan İller
Adıyaman, Amasya, Ardahan, Artvin, Aydın, Bayburt, Bilecik, Bingöl, Bitlis, Burdur, Çankırı, Çorum, Erzincan, Giresun, Gümüşhane, Iğdır, Karaman, Kars, Karabük, Kastamonu, Kırıkkale, Kırklareli, Kilis, Kırşehir, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Rize, Sinop, Tunceli, Uşak, Yozgat, Zonguldak	Adıyaman, Aksaray, Amasya, Ardahan, Artvin, Bayburt, Bilecik, Bingöl, Bolu, Burdur, Çanakkale, Çorum, Elazığ, Erzincan, Gümüşhane, Iğdır, Isparta, Karabük, Karaman, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Kilis, Kütahya, Niğde, Ordu, Rize, Sinop, Tokat, Uşak, Yozgat, Zonguldak

Adayların ve Milletvekillerinin Siyasi Deneyimi ve Demografik Nitelikleri

Kadınların toplumsal konumunu belirleyen eğitim, meslek, yaş, medeni durum, çocuk bakım sorumluluğu gibi sosyo-kültürel nitelikler ve siyasi deneyim gibi siyasi kaynaklara ulaşma hali bir taraftan kadınların siyaset yapmaya uygun olup olmadıklarını tasvip ederken diğer taraftan da kadınların siyaset yapabilme kapasitelerini belirlemektedir. Bu durum, uzun süre siyasete atılan kadınların eğitilmiş, statüsü yüksek meslek sahibi, evli, orta yaşlı ve dolayısıyla çocuğu büyüdüğü için bakım yükümlülükleri azalmış "yeni" kadınlardan oluşmasına sebep olmuştur.

Siyasi Deneyim: 27. Dönemde kadın vekillerin %88,1'nin erkek vekillerin %88,8'inin; 28. Dönemde kadın vekillerin %89,1'nin erkek vekillerin %84,8'inin siyasi deneyimi vardır. 27. Dönemde kadın vekillerin %51,7'si (46 kadın) erkek vekillerinse %57,2'si; 28. Dönemde kadın vekillerin %37,7'si (40 kadın) erkek vekillerinse % 54,3'ü daha önce milletvekilliği yapmıştır. 28. Dönem için seçilen 119 kadının 20'si yerel siyaset deneyimine, 72 tanesi siyasi parti deneyimine sahiptir. 27. Dönem kadın milletvekillerininin %42,6'sininin 28. Dönem kadın vekillerin %29,4'ünün parti ile ilişkisini **kadın kolları/örgütlenmeleri** üzerinden de şekillendiği anlaşılmaktadır. 27. Dönem kadın vekillerin %20,8'i, 28. Dönem kadın vekillerinse %17,6'sı özgeçmişlerinde **kadın dernek veya hareketleriyle bir ilişki** olduğunu belirtmiştir. Bu konularda parti etkisini dikkate alan detaylı bir analiz, partiler arasında farklılıklar olduğunu göstermektedir.

Eğitim Durumu: 27 ve 28. Dönemdeki hem kadın hem de erkek vekiller için yüksek eğitim düzeyi %92,1 oranının üstündedir; dolayısıyla sadece kadın vekillerden yüksek eğitim beklentisi olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. İki genel seçimdeki adayların eğitim düzeylerine bakıldığında yüksek okul ve üstü eğitim %72-73, orta düzey eğitim %22-24 ve ilk düzey eğitim %4-5 civarındadır. Diğer bir deyişle, adaylık sürecinde farklı eğitim imkanlarına sahip kadınlar ve erkekler, özellikle orta düzeyde eğitimi olanlar, siyaset yapmak istemektedir; ancak bunlar arasından yüksek eğitim düzeyine sahip adayların seçilebildiği ve partilerin, seçilme şansı olan sıra ve bölgelerde ağırlıkla iyi eğitilmiş kadın ve erkek adayları tercih ettiği anlaşılmaktadır. Bu konuda sayısal olarak cinsiyet temelli bir farklılık yoktur.

Meslek Durumu: Türkiye'nin siyasi tarihi boyunca milletvekili ve siyasetçi profiline, ağırlıkla toplumsal statüsü yüksek **meslek gruplarını** içerdiği bilinmektedir. Bu beklentiyle uyumlu şekilde 27. ve 28. Dönem kadın vekillerin ağırlıkla sağlık ve hukuk alanındaki meslek gruplarından gelirken erkek vekillerin mühendislik alanında ve iş insanı kategorisinde sayıları kadın vekillerden daha fazladır. Akademisyen, ekonomist/finans, yönetici, gazeteci gibi meslek gruplarında kadın ve erkek vekiller arasında oransal bir farklılık yoktur. 2023 Genel Seçimlerinde erkek vekillerin meslek dağılımı açısından bürokrat (vali/kaymakam, emniyet müdürü, diplomat, memur vb.) ve ilahiyatçı yönünde bir artış olduğu da hissedilmektedir. Kadın vekillerdeyse bu şekilde meslek tanımları yoktur. 2018 ve 2023 milletvekili genel seçimleri adaylarının meslek dağılımları da bu tabloyla uyumludur.

Yaş Durumu: 27. ve 28. Dönem kadın milletvekillerinin yaşları, 46-55 yaş (%43,6 ve %34,5) ve ardından 36-45 yaş (%37,6 ve %30,3) aralığında yoğunlaşmaktadır. Ardından 56 ve üstü yaş ve en son 35 ve altı yaşlar gelmektedir. Literatürdeki çalışmalar bu olguyu kadınların genellikle bakım ve ev yüklerini hafiflettikleri ve itibar gören bir olgunluğa ulaştıkları yaşlardan sonra siyasete girmesiyle açıklamaktadır. Ancak sadece kadınların değil; erkeklerin de 46 yaş sonrası aralıklarda yoğunlaşan bir dağılımı olduğu; hatta 56 ve üstü erkek milletvekili yüzdesinin daha yüksek olduğunu göstermektedir; dolayısıyla yaş unsuru bir taraftan toplumsal cinsiyet ilişkileri üzerinden, diğer taraftan da bir siyasi itibar ve iktidar unsuru olarak etki eden bir değişken olarak ele alınmalıdır. Nitekim, ilgi çekici nokta, 35 yaş altı milletvekili sayısı genel olarak düşük olmasına rağmen genç kadınların genç erkeklerden iki dönemde de daha çok temsil edilmesidir. 27. Dönemde %7,9 kadın, %5 erkek milletvekili, 28. Dönemde %10 kadın, %1,9 erkek milletvekili 35 yaş ve altındadır. Üstelik, 2018 aday listelerinin cinsiyet ve yaş dağılımına bakıldığında genç kadınların siyasete girmeyi talep ettikleri; ama aday olan genç kadın oranından çok daha az genç kadının vekil seçilebildiği anlaşılmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2018 genel seçimleri aday verilerine göre 1002 kadın adayın 268'i (%26,7'si) 35 yaş altında, 284'ü (%28,3'ü) 35-44 yaş aralığında, 285'i (%28,4'ü) 45-55 yaş aralığında, 165'i (%16,5'i) de 55 yaş üstündedir.

Medeni Durum ve Çocuk Durumu: Dünyada ve Türkiye'de siyasetçi profili için "evli" ve "çocuk sahibi" olmak önemli bir toplumsal statü sağlamaktadır. Nitekim bu beklentiyle uyumlu şekilde, 27. Dönemde %91,5 ve 28. Dönemde %85,5 oranında milletvekili evli, %87,5 ve %82,5 oranında milletvekili de çocuk sahibidir. Bu noktada ilgi çekici veri, bekar kadın milletvekillerin oranının erkeklerden daha fazla olmasıdır. Nitekim çocuk sahibi olan kadınların oranının erkeklerden daha düşük olduğu da anlaşılmaktadır. **27. Dönem** kadın vekillerin %76,2'si (77 kadın) evli, %23,8'i (24 kadın) bekar; kadın vekillerin %30,7'sinin (31 kadın) çocuğu yoktur. Erkek vekillerinse %94,7'si evliken sadece %4,9'u (23 erkek) bekar ve %7,8'inin (37 erkek) çocuğu yoktur. **28. Dönem** kadın vekillerin %67,2'si (80 kadın) evli, %19,3'ü (23 kadın) bekar ve %27,7'sinin (33 kadın) çocuğu yoktur. Erkek vekillerinse %90'ı evli (433 erkek), %1,9 (9 erkek) bekar ve sadece %3,5'inin (17 erkek) çocuğu yoktur. Üstelik bekar kadınların sayısının adaylıkta daha da fazla olduğu görülmektedir. 2018 Genel Seçimlerindeki 1002 aday kadından 298'i (%30) bekar, 547'si (%54,5) evlidir. Buna karşın, 3.845 erkek adayın %81,4'ü evlidir. Bu veriler temelinde medeni durum kadın adayları, seçim sürecinde erkeklerden daha çok etkilemektedir ve evli kadın adayların seçilme olasılığı daha yüksektir.

Bakım sorumluluklarının eşitsiz dağılımı dolayısıyla çocuk sayısı da kadınların siyasete dahil olma kapasitelerini etkileyen bir olgudur. **27. Dönemde** çocuk sahibi olan kadın vekillerin %25,2'sinin üçten fazla çocuğu varken bu oran erkek vekillerde %42,2'dir. **28. Dönemde** çocuk sahibi olan kadın vekillerin %11,8'ine karşın erkek vekillerin %38,2'si üçten fazla çocuk sahibidir. Buna tek çocuklu vekil karşılaştırması da eklendiğinde cinsiyet temelinde çarpıcı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Kadın vekiller 27. Dönemde %24,3 ve 28. Dönemde %28,9 oranında tek çocuk sahibiyken bu oran erkek vekillerde %14,3 ve %19,1'dir.

Sonuçta, kadın vekillerin çoğunluğunun 35-55 yaş aralığında, evli, 1 veya 2 çocuk sahibi, yüksek eğitilmiş, meslek sahibi olduğu ifade edilebilir. Bu durum literatürdeki çalışmalarla uyumludur. Ancak milletvekilliği pozisyonunun sadece kadınlar için değil; erkek vekiller için de benzer bir profili içerdiği belirtilmelidir. Erkek vekillerin 46 yaş ve üstü, evli, 2 ve üstü çocuklu, yüksek eğitilmiş ve meslek sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Bu açıdan, eski çalışmalarda ifade edilen kadınlardan siyasette eğitim, meslek ve yaş gibi konularda daha donanımlı olmaları bekleniyor açıklamalarının kısmen yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu beklentiler ulusal siyaset düzeyinde erkek siyasetçilerden de beklenmektedir. Ancak kadınların varolan toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri dolayısıyla eğitim, meslek edinme, çalışma, siyasi deneyim elde etme gibi imkanlara erişebilme kapasiteleri erkeklere göre daha zordur. Bu durum Türkiye’de kadın ve erkek siyasetçiler arasında ve farklı kadınlar arasında eşitsizlikleri pekiştirmektedir. Ayrıca, kadın ve erkek vekiller arasındaki en görünür farkın çocuk sayısı ve yaşı arasında olduğunun altı çizilmelidir. Kadın vekiller daha az çocuklu ve daha genç bir profile sahiptir. Bu açıdan, birincisi kadınların bakım yükleri ve zaman kullanım biçimlerindeki eşitsizlik kadınların ulusal siyasete girebilmesinde önemli bir engel olarak dikkate alınmalıdır. İkincisi genç kadınlar siyasete katılmayı talep etmektedir; ancak parlamentoya bu talep yansımamaktadır.

Politika Önerileri

2018 ve 2023 Genel Seçim analizleri temelinde kadınların ulusal düzey siyasette karşılaştıkları sorun ve engellerin anlaşılması için dikkat çeken noktalar şu şekildedir:

- Siyasi partilerde aday listelerini etkileyen kadın ağlarının eksikliği/güçsüzlüğü,
- Adaylık süreçlerinde kadınların aday gösterilmemesi, ilk sıralarda ve seçilme ihtimali yüksek seçim bölgelerinde tercih edilmemesi,
- Adaylıkların sonuçlara yansımaması ve gönüllü kota uygulamalarının sonuçlardaki etkisizliği,
- Genç ve eğitim düzeyi düşük kadın adayların seçilememesi,
- Seçim çevrelerinde kadın görünürlüğü ve rol modellerin eksikliği,
- Bakım sorumluluğunun kadın ve erkekler arasında eşitsiz dağılımı,
- Kadınların eğitim, meslek edinme, çalışma, siyasi deneyim şeklindeki kaynaklara ulaşma kapasitelerindeki eşitsizlikler,

Bu engellerle mücadele için önemli olan politika stratejileri şu şekilde sıralanabilir:

- Geçici özel önem politikaları içinde en etkililerinden olan cinsiyet kotasının etkin uygulanması gereklidir. Bu amaçla, birinci olarak, gönüllü kota uygulamaları yerine anayasal/yasal kota uygulamaları benimsenmelidir. İkinci olarak, kota oranı, kritik eşik olarak sunulan minimum %33 düzeyinde ya da tüm dünya genelinde yaygınlaşan parite (%50 eşit temsil) şeklinde kabul edilmelidir. Sonuçlarda eşit temsil hedefini yakayabilmek için rezerve edilmiş koltuk (reserved seat) veya fermuar sistemi tercih edilmelidir. Üçüncü olarak, eşit temsil ilkesinin parlamentonun tüm organ, komisyon ve kurullarını ve parti içi örgütlenmeleri kapsayacak şekilde bir ilke olarak benimsenmesi gerekmektedir.
- Siyasi partilerin katılım mekanizmalarını kapsayıcılık temelinde geliştirmesi ve kadın kolları/organlarını parti içinde ve seçim sürecinde söz sahibi yapacak yönetmelik düzenlemelerinin de partiler özelinde yapılması gereklidir. Partilerin adaylık seçim süreçlerinin izlenmesi ve kadın aday konusunda sivil baskı oluşturulması da bu stratejilere eklenmelidir[AS1].
- Kadınların siyasete dahil olmasındaki önemli yapısal engellerden birisi olan bakım yüklerine yönelik, öncelikle Türkiye genelinde ücretsiz ve kaliteli kreş/bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması tabandan kadınları güçlendirmek için gereklidir. Ayrıca siyasi partilerin, parlamentonun ve belediyelerin çocukları ve bakıma ihtiyacı olanları dikkate alan mekânsal ve kurumsal bir yaklaşımı benimsemesi teşvik edilmelidir.
- Yüksek eğitim, mesleki formasyon ve çalışma deneyiminin milletvekili olmak için önemli bir kriter olduğu görüldüğünden Türkiye genelinde bu konularda kadınların güçlenmesine yönelik politikalar, kadınları siyasette de güçlü kılacaktır. Bu nedenle en başta kız çocuklarının okullaşamaması ve erken ve zorla evliliklerle mücadele gereklidir.

-
- Kadınları tabandan güçlendirme stratejileri için, kadınların yerel siyasetteki, parti içindeki ve çeşitli sivil inisiyatiflerdeki etkinliğini teşvik edecek ve onları bu alanda güçlendirecek ve siyasi deneyim kapasitesini pekiştirecek çok paydaşlı kapasite programları geliştirmek etkilidir. Yerinde güçlendirme stratejisinin de göz önünde bulundurularak yerelde kadınlara ulaşan küçük ölçekli kapasite geliştirme programları, belli pilot kentlere yönelik siyaset okulları gibi uygulamalar, buna eklenmesi gereken birer alt stratejidir.
 - Genç ve bekar kadınların siyasetteki potansiyelini güçlendirmek adına genç kadın liderliğine yönelik farkındalık artırma ve kapasite geliştirme programları tasarlanmalı ve siyasi partilerin bu kadınları teşvik etmesi sağlanmalıdır.
-

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER (BM) KADIN BİRİMİ, TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ VE KADINLARIN GÜÇLENMESİ ALANINDA FAALİYET GÖSTEREN BİR BM KURULUŞUDUR. KADINLAR VE KIZ ÇOCUKLARI İÇİN KÜRESEL BİR ŞAMPİYON OLAN BM KADIN BİRİMİ, DÜNYA ÇAPINDA KADINLARIN VE KIZ ÇOCUKLARININ İHTİYAÇLARININ KARŞILANMASINDAKİ İLERLEMeye İVME KAZANDIRMAK AMACIYLA KURULMUŞTUR.

BM Kadın Birimi, BM Üye Devletlerini toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik küresel standartların belirlenmesinde desteklemektedir. Ayrıca bu standartların uygulanması ve dünya çapında kadınların ve kız çocuklarının bunlardan yararlanabilmesi için gerekli yasaları, politikaları, programları ve hizmetleri tasarlamak amacıyla hükümetlerle ve sivil toplumla birlikte çalışmaktadır.

BM Kadın Birimi, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları vizyonunu kadınlar ve kız çocukları için gerçeğe dönüştürmek ve kadınların hayatın her alanına eşit katılımının arkasında durmak için dünya çapında çalışmaktadır ve bunun için dört stratejik önceliğe odaklanır: Kadınların yönetim sistemlerindeki liderliği, katılımı ve bunlardan eşit bir şekilde yararlanması; kadınların gelir güvenliği, insana yakışır işlere sahip olması ve ekonomik özerkliği; tüm kadınların ve kız çocuklarının şiddetin her türünden uzak bir yaşam sürmesi; kadınların sürdürülebilir barış ve dayanıklılığın inşasına katkıda bulunması ve bu konuda daha fazla etki sahibi olması; ve doğal afet ve çatışmaların önlenmesinden ve insani yardım eylemlerinden eşit bir şekilde yararlanması. BM Kadın Birimi, aynı zamanda BM sisteminin toplumsal cinsiyet eşitliğini ilerletme çalışmalarını da koordine etmekte ve desteklemektedir.

BM KADIN BİRİMİ TÜRKİYE OFİSİ

Park Oran Office
Turan Güneş Bulvarı No: 180Y/58 06450,
Oran, Çankaya, Ankara Türkiye

infoturkiye@unwomen.org
+90 312 987 07 77